

MEESTER, Johan de, junior, Nederlands acteur en regisseur (Rotterdam 24 juni 1897).

Zoon van Johan de Meester senior (z. aldaar).
Volgde oude humaniora aan het gymnasium te Rotterdam, waar hij ook twee jaar aan de Academie voor Beeldende Kunsten studeerde. Van 1917 tot '20

werkte hij als acteur en decorateur bij Royaards en van 1920 tot '23 bij E. Verkade. De Meester, die onder invloed van het Duits expressionisme kwam, leerde via De verdraagde film (1922) van H. Teirlinck het Vlaams expressionisme kennen. De regie, in Delft, van het openluchtstuk Het Torenspeel en later van het A.Z.-spel, beide van

Teirlinck, maakte hem in Vlaanderen bekend. Nadat O. de Gruyter directeur van de Koninklijke Nederlandse Schouwburg te Antwerpen geworden was en niet langer de leiding van Het Vlaamsche Volkstoneel op zich nemen kon, deed W. Moens, die secretaris was, een beroep op J. de Meester. In Vlaanderen vond De Meester een gunstiger klimaat voor zijn progressieve toneelopvattingen dan in Nederland, dat in zijn isolatie tijdens de Eerste Wereldoorlog weinig contact had met het Europese modernisme.

Op 23 september 1924 kwam De Meester te Antwerpen met zijn eerste regie van Mariken van Nieumeghen voor het publiek, die enthousiast ontvangen werd. Nog datzelfde jaar werden De Nacht van H. Unger en Advent van A. Strindberg in een vooruitstrevende regie gespeeld, doch zonder succes. W. Moens voelde zich verantwoordelijk voor de tegenslagen en nam ontslag. In 1925 werd J. Boon secretaris en De Meester leider van Het Vlaamsche Volkstoneel. Met Moens' vertrek werd de radicale Vlaamsgezindheid wat afgezwakt en het Volkstoneel werd een instrument in dienst van een meer algemene Vlaamse cultuurpolitiek. Boon en De Meester kozen Brussel als centrum van de activiteiten, omdat ze meenden dat men beter kon aanvallen waar de positie het zwakst was.

In talrijke stukken heeft De Meester zijn modernistische regieopvattingen kunnen laten gelden, o.a. in De gecroonde leersse van M. de Swaen (12 februari 1925), Lente van G. Walschap en F. Delbeke (25 maart 1925), En waar de ster bleef stille staan van E. Verman en F. Timmermans (Antwerpen, 22 september 1925), Tijn Uilenspiegel van A. van de Velde (Sint-Niklaas, 17 januari 1926), waarin De Meester zelf de hoofdrol speelde, De Paradijsvloek van A. Laudy (Leuven, 10 maart 1926), Lucifer van Vondel (Brussel, 7 oktober 1926), Beeldekens uit het leven van Sint Franciskus (Mechelen, 24 januari 1927). De volle maat van zijn experimentele vindingrijkheid gaf De Meester in De nieuwbakken edelman van Molière, in een vrije vertaling van M. Roelants (Brussel, 21 juli 1927), waarbij gedanst werd op het ritme van jazz en charleston. In het seizoen 1927-'28 regisseerde De Meester o.m. De boodschap van Maria van P. Claudel en bezorgde hij een nieuwe versie van Mariken van Nieumeghen.

Hoogtepunten van zijn loopbaan en van Het Vlaamsche Volkstoneel waren de opvoering in de Comédie des Champs Élysées te Parijs van Lucifer (31 mei 1927), de deelneming aan het Festival International d'art dramatique met Tijn en met Lucifer (22, 23 en 24 juni 1927) en de opvoering aan het Belgische hof van De geschiedenis van de

soldaat van C.F. Ramuz (vertaling van M. Nijhoff) op 4 juli 1929, waarin De Meester niet alleen de regie voerde, maar ook de rol van voorlezer vervulde.

In juni 1929 verliet De Meester Het Vlaamsche Volkstoneel om regisseur te worden in de Stadschouwburg te Amsterdam. Na 1929 werkte hij bij diverse Nederlandse gezelschappen; van 1935 tot '38 was hij scenarioschrijver en decorontwerper bij Tobis-Klangfilm in Berlijn en Korda's London Film in Londen. Van 1938 tot '47 regisseerde hij bij het Residentie Toneel, van 1947 tot '50 bij Comedia. Van de oprichting van de Nederlandse Komedie in 1950 af was hij mededirecteur van dit gezelschap, later (1962) van de Nieuwe Komedie. Hij vervulde veel gastregies, o.m. in Zuid-Afrika (1955) en in Amerika (1965). Hij regisseerde ook vaak bij de Nederlandse en Vlaamse televisie o.m. de Boeken der kleine zielen van Couperus (1969-'70).

Wat De Meester in Vlaanderen met Het Vlaamsche Volkstoneel kon presteren, dankte hij aan zijn talent als regisseur, maar ook aan het gunstig toneelklimaat waarin hij kon werken. Niettegenstaande dit heeft hij heel wat aanvallen te verduren gekregen van tegenstanders, die zijn werk als geforceerd modern spektakel vol gezwollen romantiek beschouwden. Het is in elk geval De Meesters bedoeling geweest resoluut los te komen uit het literair-esthetische theater en toneel te brengen dat van de eigen tijd was, bovendien ook van het eigen land, en dat bestemd was voor de hele Vlaamse gemeenschap.

LITERATUUR : *Het Vlaamsche Volkstoneel*, in *Wendingen* (1927, nr. 3, gewijd aan regie-werk van Joh. de Meester jr.); - W. Putman, *Tooneel-Groei* (1927); - W. Putman, *Tooneel-dagboek* (1938); - C. Godelaine, *Het Vlaamsche Volkstoneel* (1939); - J. Boon e.a., *Het Vlaamse Volkstoneel* (1956); - A. vander Plaetse, *Herinneringen aan het Vlaamse Volkstoneel* (1960); - J. Florquin, *Michel van Vlaenderen*, in *Ten huize van...*, III (1966); - J. Florquin, *Ten huize van... Paul Collaer* (1961); *Prosper Thuysbaert* (1962); *Aloïs de Mayer* (1963); *Anton van de Velde* (1964); *Johan de Meester* (1965); *Antoon van der Plaetse* (1968); *Jozef Contryn* (1974) (onuitgegeven televisiescripts); - R. Beyen, *Michel de Ghelderode ou la hantise du masque* (1971); - H. Vanderheyden, *Een bijdrage tot de Geschiedenis van het Vlaamse Volkstoneel* (licentieoverhandeling Kath. Univ. Leuven, 1972).

JOOS FLORQUIN